Sve veći broj, prvenstveno ne-ekonomista, divi se novol, možemo reći, spasonosnoj ideji o uvođenju temeljnog dohotka, kojeg bi primali svi građani određene zemlje, samom činjenicom da su građani odnosne zemlje. Na referendumu u Švicarskoj građani su glasovali protiv uvođenja temeljnog dohotka. Međutim, inicijatori ideje su najavili svoju ustrajnost – dok se prijedlog ne prihvati. Finska je krenula s pilot projektom na uzorku od 2000 građana s namjerom da, promatrajući ponašanje primatelja temeljnog dohotka, identificiraju promjene, te sačine cost-benefit analizu.

U razgovoru sa prijateljima imao sam prilike čuti kako bi građani Lijepe naše sigurno glasovali za uvođenje temeljnog dohotka. Ništa novo na ovim prostorima. Penzioneri bi, ni krivi ni dužni, rado zamjenili svoje mizerne mirovine za temeljni dohodak. S kojim bi tek aplauzom dočekali temeljni dohodak nezaposleni. Jasno, kada je riječ o visini temeljnog dohotka različita su mišljenja, ali, smatraju zagovornici ideje uvođenja temeljnog dohotak, bilo bi dogro da iznosi bar 500 eura. Oni „socijalniji“ predlažu da temeljni dohodak iznosi cijelu 1000 eura. U prvom slučaju godišnji iznos temeljnog dohotka u Lijepoj našoj iznosio bi 25,8 milijardi eura, a u drugom – 51,6 milijardi eura. Očekivana veličina BDP-a za 2016. godinu iznosi cca – 46 milijardi eura. Â Dakle, temeljni dohodak od 500 eura mjesečno zahtijevao bi dramatično povećanje porezne presija sa dosadašnjih tridesetak posto na vrtoglavih 56% BDP-a. Ovom iznosu valja pridodati javna dobra koja država mora pružiti svojim građanima da bi funkcionirala što bi iznosilo najmanje dodatnih dvadesetak poto BDP-a. Složit će te se da je uvođenje temeljnog dohotka u Lijepu našu priča bez sadržaja.

U jednom od mnogobrojnih napisa na temu neoliberalne globalizacije ustvrdio sam kako će kapital odnos kad „isiše“ dodanu vrijednost iz nerazvijenih zemalja, putem velike seobe siromašnih, u razvijenije zemlje smanjiti realne nadnice u tim zemljama kako bi povećao profitnu stopu. Uvođenje temeljnog dohotka u razvijenim zemljama samo će dinamizirati velike seobe osiromašenog stanovništva. Istini za volju dio imigranata bit će rado primljeno zbog apsolutnog smanjenja broja domaćeg stanovništva koje je uz to sve starije. Tako liberalizacija, slabljenje do napuštanja nacionalnih granica, izravno ujedinjuje – globalizira nacionalna gospodarstva pa je teško zamislivo ili, što je isto, dugoročno održanje diferencija u razini razvijenosti za iznos temeljnog dohotka. Naprosto, tržište alocira akumulaciju sukladno očekivanoj profitnoj stopi. Ni manje ni više. U slučaju povratka nacionalnih država, što mi je dugoročno prilično teško zamisliti, intervencionizam će biti usmjeren na rast konkurentne sposobnosti nacionalnih gospodarstava pa će uvođenje temeljnog dohotka – malo sačekati.

Ideju temeljnog dohotka naročito će podržati politička ljevica. Poznata je Marxova krilatica iz Gotskog programa (1875.) kada je navijestio: „Od svakoga prema njegovim sposobnostima, svakom prema njegovim potrebama.“ Drugim riječima, u takvom društvu nije nam potreban

novac. Lenjinova Nova ekonomska politika u biti je priznanje kako nije moguće preskakati društveno ekonomske formacije, da se izrazim marksistički, već je potrebno razvijati proizvodne snage i tek njihovim razvojem nastupit će besklasno komunističko društvo. Dosljedno tome u tzv. socijalističkim zemljama imali smo izvršni organ – državu koja je u intersu komunističke partije postala kolektivni poduzetnik. Umjesto: svaki prema radu i svakome prema potrebama dobili smo: „Od svakoga prema njegovim sposobnostima, svakome prema njegovom radu“. U bivšoj državi u Zakonu o udruženom radu je pisalo: „Rad i rezultati rada određuju položaj radnika u udruženom radu“. Navedena definicija nije ništa drugo nego eufemizam za faktorski dohodak kako ga interpretira torija opće ravnoteže.

Na kraju, globalizirani svijet se globalizira kako bi se održala razina profitne stope. Iako su proizvodne snage razvijene do razine kada nitko ne bi trebao biti gladan, stotine miljuna su gladni jer je to uvijet funkcioniranja kapital odnosa. Globalizacija gospodarstva nužno će iznjedriti globalizaciju socijalne odgovornosti kako bi opstali. Tek tada je moguće govoriti o temeljnom dohotku. Međutim, tada će sadašnji sustav kapital odnosa zamijeniti socijalno odgovorniji susatav koji neće imati za cilje maksimiranje profita. Kako će se on zvati nije važno.